

1. ANALIZA STANU GOSPODARKI ODPADAMI

1.1. ODPADY KOMUNALNE OGÓLEM

Zapobieganie powstawaniu odpadów komunalnych, rodzaje, źródła powstawania, ilość i jakość wytwarzania odpadów komunalnych.

Odpady komunalne to odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, np. w wyniku działalności handlowo-usługowej, oświatowej, kulturalnej, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Ilość wytwarzanych odpadów, jak również zawartość poszczególnych frakcji, jest ściśle związana z miejscem powstawania tych odpadów (gospodarstwa domowe, obiekty infrastruktury, inne) oraz rodzajem obszaru, na którym powstają (teren miejski lub wiejski).

Według danych szacunkowych, wyznaczonych na podstawie jednostkowych wskaźników generowania odpadów przyjętych w Kpgo 2014, w 2009 r. w województwie małopolskim wytworzono około 1 006 tys. Mg odpadów komunalnych. Około 37% odpadów generowanych jest w Krakowie, Tarnowie i Nowym Sączu. 61% wytworzonych odpadów powstało na terenach miejskich, 39% na terenach wiejskich.

Tabela 1: Szacunkowe ilości wytworzonych odpadów komunalnych w województwie małopolskim w 2009 r. [wg wskaźników z Kpgo 2010]

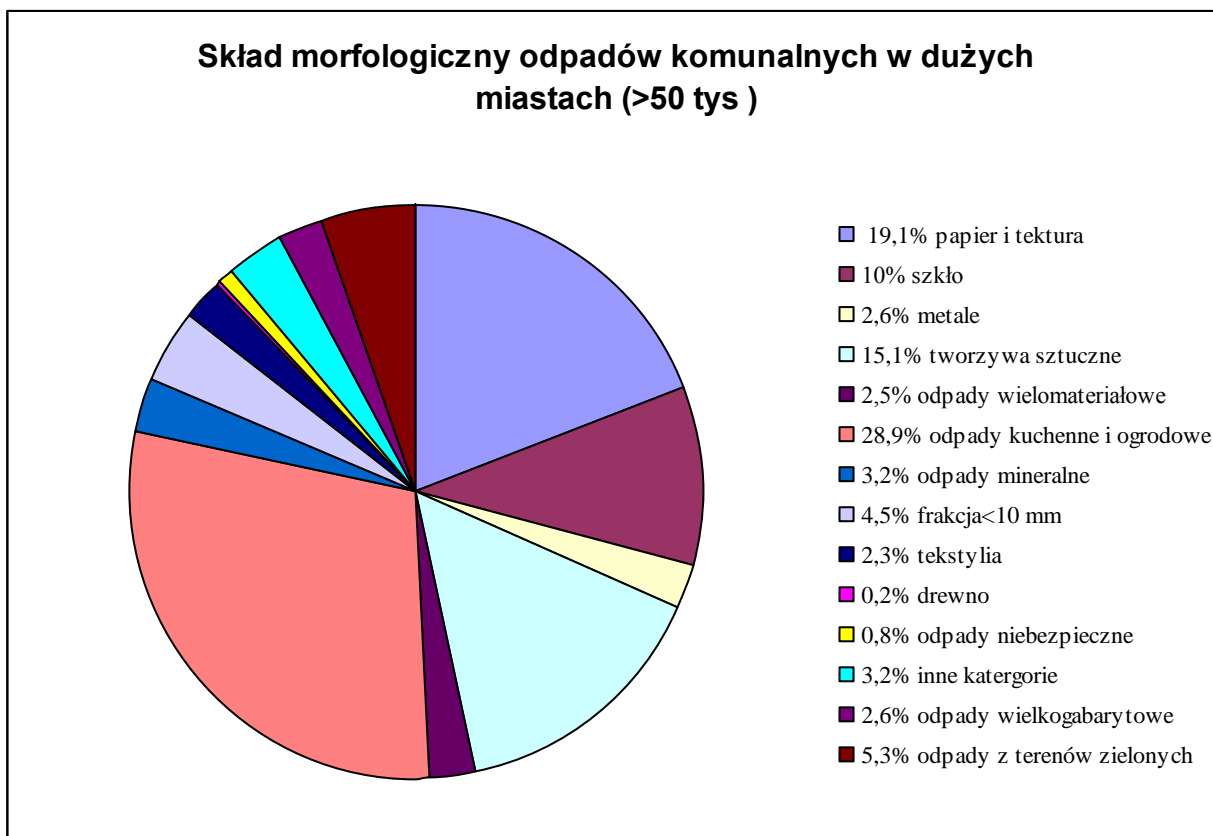
Lp.	Rodzaj odpadów	Masa wytworzonych odpadów w 2009 roku [Mg]			
		ogółem	w dużych miastach (>50 tys.)	w małych miastach (<50 tys.)	na terenach wiejskich
1	Papier i tektura	114 172,6	71 116,6	23 376,1	19 679,9
2	Szkló	101 174,7	37 233,8	24 581,0	39 359,8
3	Metale	22 742,0	9 680,8	3 614,9	9 446,3
4	Tworzywa sztuczne	123 272,6	56 223,1	26 509,0	40 540,6
5	Odpady wielomateriałowe	34 692,0	9 308,5	9 639,6	15 743,9
6	Odpady kuchenne i ogrodowe	326 330,2	107 605,8	88 443,5	130 280,8
7	Odpady mineralne	42 278,4	11 914,8	6 747,7	23 615,9
8	Fracja < 10 mm	98 543,6	15 638,2	16 387,4	66 518,0
9	Tekstylia	26 469,0	8 563,8	9 639,6	8 265,6
10	Drewno	4 222,8	744,7	723,0	2 755,2
11	Odpady niebezpieczne	7 573,4	2 978,7	1 445,9	3 148,8
12	Inne kategorie	42 045,7	11 914,8	10 844,6	19 286,3
13	Odpady wielkogabarytowe	21 063,3	9 680,8	6 265,8	5 116,8
14	Odpady z terenów zielonych	42 346,4	19 733,9	12 772,5	9 839,9
Razem		1 006 926,8	372 338,5	240 990,6	393 597,7

W składzie morfologicznym odpadów komunalnych powstających na terenach miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców dominują odpady kuchenne i ogrodowe (29%), papier, tektura (19%) i tworzywa sztuczne (15%). Z kolei odpady z terenów wiejskich charakteryzują się wysoką zawartością zarówno odpadów kuchennych i ogrodowych (33%) jak i frakcji mineralnej (17%).

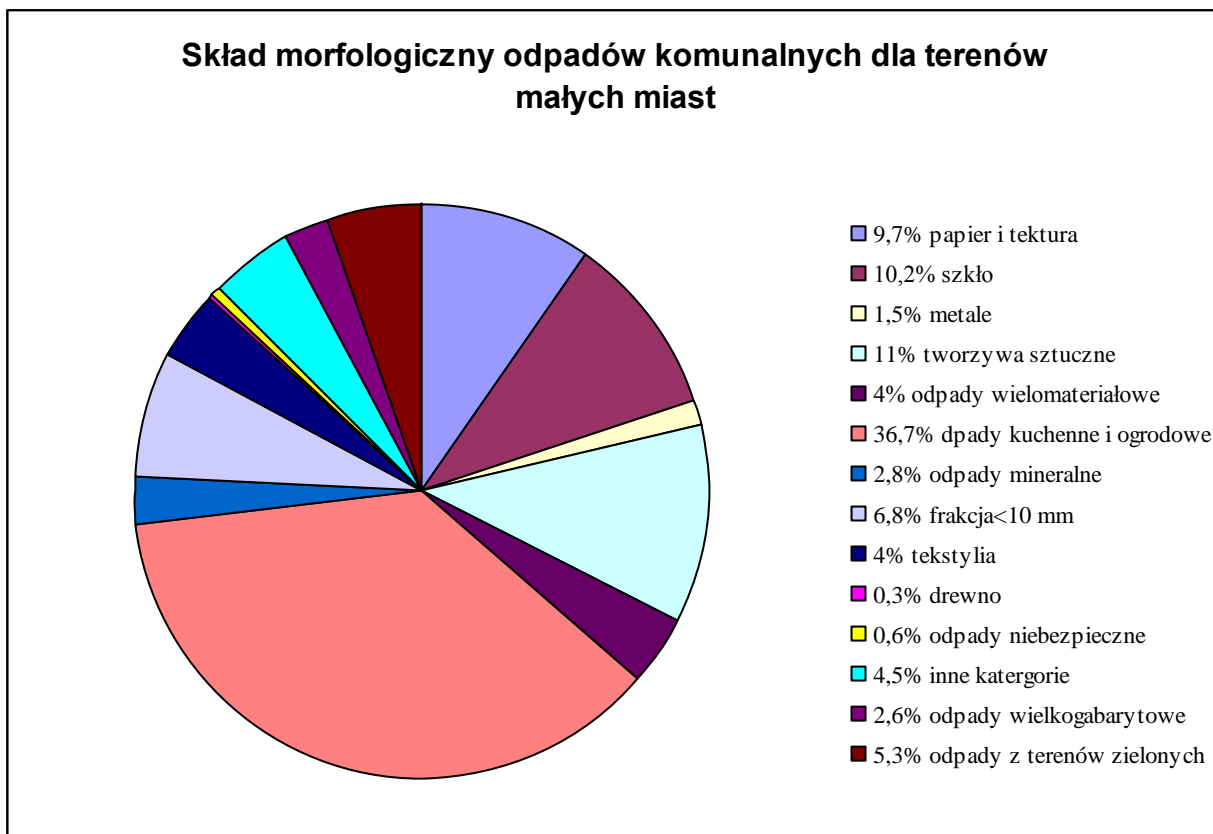
Według danych GUS z terenu województwa małopolskiego w 2009 r. zebrano około 764 tys. Mg odpadów komunalnych, z czego bezpośrednio z gospodarstw domowych zebrano ok. 487 tys. Mg,

Na przełomie ostatnich lat ilość odbieranych odpadów komunalnych utrzymuje się na podobnym poziomie, z lekką tendencją wzrostową od 2006 r.

Rys. 1 Skład morfologiczny odpadów komunalnych w dużych miastach (>50 tys.), [wg KPGO 2014]

Rys. Skład morfologiczny odpadów komunalnych dla terenów małych miast [wg KPGO 2014]

Rys.3. Skład morfologiczny odpadów komunalnych dla terenów wiejskich [wg KPGO 2014]

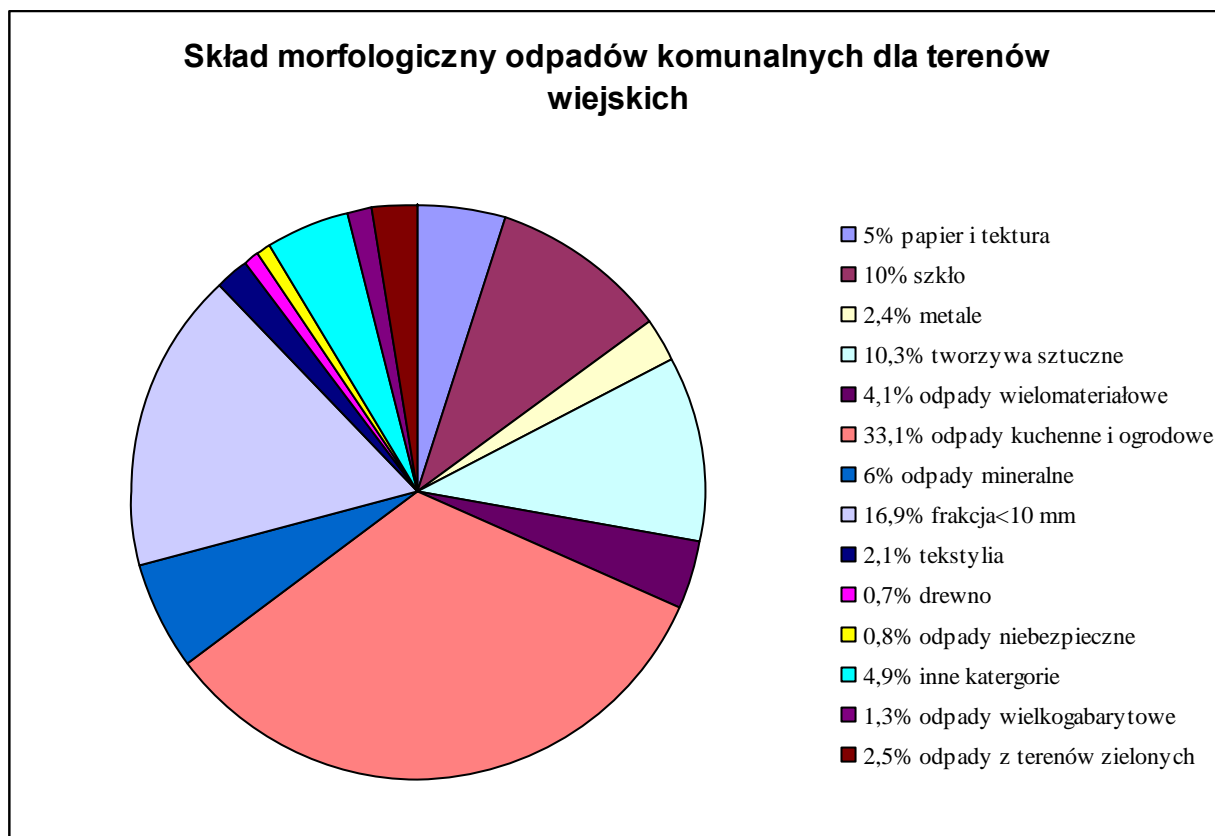

Tabela 2: Ilości zebranych odpadów komunalnych w latach 2006-2009 [wg GUS].

Odpady komunalne	Ilości zebranych odpadów komunalnych [Mg/rok]				
	2005	2006	2007	2008	2009
Ogółem	630 011	646 565	724 670	735 075	764 962
w tym z gospodarstw domowych	413 999	425 493	466 922	471 978	487 919

Od 2005 roku systematycznie wzrasta ilość odpadów zbieranych selektywnie, mimo to ich udział w ilości zbieranych odpadów komunalnych jest wciąż niezadowalający. W 2009 r. z terenu województwa małopolskiego zebrano selektywnie łącznie 78,7 tys. Mg odpadów, co stanowi 10% ogólnej masy zebranych odpadów komunalnych.

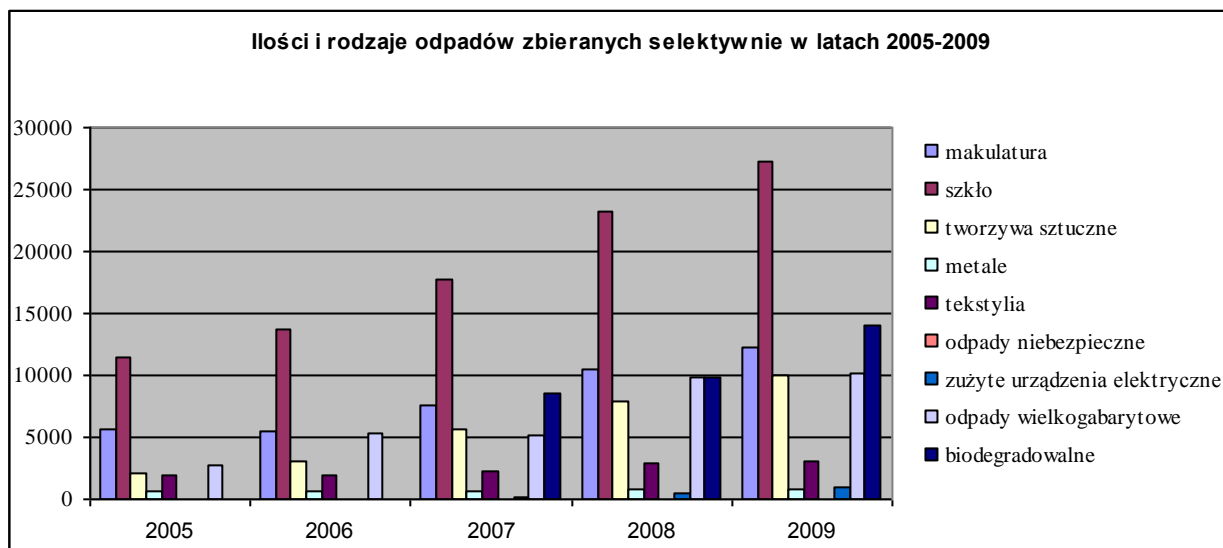

Tabela 3: Ilości odpadów zebranych selektywnie w latach 2005-2009 [wg GUS].

Lp.	Rodzaje odpadów	Ilości odpadów zebranych selektywnie [Mg/rok]				
		2005	2006	2007	2008	2009
1.	Makulatura	5 631,4	5 471,0	7 534,0	10 503,0	12 231,0
2.	Szkło	11 405,9	13 630,0	17 666,0	23 156,0	27 330,0
3.	Tworzywa sztuczne	2 126,2	3 047,0	5 580,0	7 854,0	10 016,0
4.	Metale	634,6	707,0	581,0	774,0	855,0
5.	Tekstylia	1 978,9	2 011,0	2 244,0	2 838,0	3 076,0
6.	Odpady niebezpieczne	2,0	1,5	12,0	27,0	20,0
7.	Zużyte urządzenia elektryczne	4,0	27,0	225,0	430,0	968,0
8.	Odpady wielkogabarytowe	2 673,9	5 343,0	5 121,0	9 915,0	10 203,0
9.	Biodegradowalne	brak danych	brak danych	8 594,0	9 901,0	14 045,0
Razem		24 456,9	37 695,0	47 560,0	65 402,0	78 748,0

Przedstawione dane wskazują, że ogólna masa zebranych odpadów komunalnych jest o blisko 24% mniejsza od masy odpadów wytworzonych. Przyczyną takiego stanu mogą być między innymi niedoskonałości systemu ewidencji odpadów. Składowiska, które nie są wyposażone w wagę przyjmują szacunkowe wskaźniki przeliczeniowe w oparciu o objętość deponowanych odpadów. Część odpadów wykorzystywana jest przez mieszkańców na własne potrzeby. Jednak nadal dochodzi do niekontrolowanego i nielegalnego pozbywania się tych odpadów (dzikie wysypiska, spalanie w gospodarstwach domowych).

Zgodnie z danymi ankietowymi, na terenie województwa małopolskiego zlokalizowano ok. 410 miejsc nielegalnego składowania odpadów, z których w 2009 r. usunięto łącznie około 4,5 tys. Mg odpadów. Mimo, iż „dzikie wysypiska” są systematycznie likwidowane, wciąż powstają również nowe miejsca nielegalnego deponowania odpadów.

Sposoby gospodarowania odpadami

Odpady komunalne, w zależności od typu zabudowy, zbierane są do indywidualnych pojemników i worków lub do zbiorczych kontenerów. Zebrane odpady odbierane są przez specjalistyczne firmy wywozowe.

Średnio około 78% właścicieli nieruchomości z terenu województwa małopolskiego posiada podpisane umowy na odbieranie odpadów komunalnych (dane ankietowe stan na 31 grudnia 2009 r). Najwyższy odsetek występuje w miastach na prawach powiatu: Krakowie (99%) i Tarnowie (100%) oraz w powiatach wielickim (94%) i suskim (94%), natomiast najniższy w powiatach o dużej powierzchni terenów wiejskich i rozproszonej zabudowie - dąbrowskim, miechowskim i nowosądeckim.

Odpady wielkogabarytowe zbierane są podczas akcji organizowanych przez gminę lub działający na danym terenie zakład gospodarki odpadami. Akcje odbywają się według ustalonego harmonogramu (np. na wiosnę i na jesień) lub wedle zgłaszanych potrzeb mieszkańców. Zbieranie jest prowadzone poprzez mobilne punkty zbierania, wystawki przy posesji lub ustawienie otwartych kontenerów.

Selektywne zbieranie odpadów jest prowadzone w systemie pojemnikowym („gniazda” pojemników ustawione w altankach śmietnikowych lub centralnych miejscach miasta/gminy) oraz w systemie workowym. Selektywne zbieranie surowców wtórnych odbywa się również poprzez liczną sieć punktów skupu surowców wtórnych oraz w ramach akcji ekologicznych, np. „Dni Ziemi” lub „Sprzątanie Świata”.

Na terenie województwa małopolskiego selektywnym zbieraniem odpadów objętych jest średnio 66% mieszkańców (dane ankietowe). Najwyższy odsetek mieszkańców mających możliwość selektywnego zbierania odpadów występuje w miastach na prawach powiatu: Krakowie, Tarnowie oraz w powiecie chrzanowskim, krakowskim i olkuskim.

Odpady niebezpieczne pochodzące z gospodarstw domowych najczęściej zbierane są w sposób akcyjny lub poprzez ustawienie specjalistycznego pojemnika w placówkach oświatowych i sklepach (baterie) lub aptekach (przeterminowane farmaceutyki).

Głównym sposobem gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie województwa małopolskiego jest nadal ich deponowanie na składowiskach. Według danych GUS w 2009 roku, 92,8% masy zmieszanych odpadów komunalnych zostało unieszkodliwione na składowiskach, 5% zostało wysegregowane z odpadów zmieszanych, natomiast procesom przekształcania biologicznego poddano jedynie 2,2% masy odpadów.

Na terenie województwa małopolskiego funkcjonuje 28 legalnych składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których deponowane są odpady komunalne (stan na 31 grudnia 2010 r.), spośród których 2 nie spełnia aktualnych przepisów prawa w zakresie wyposażenia technicznego.

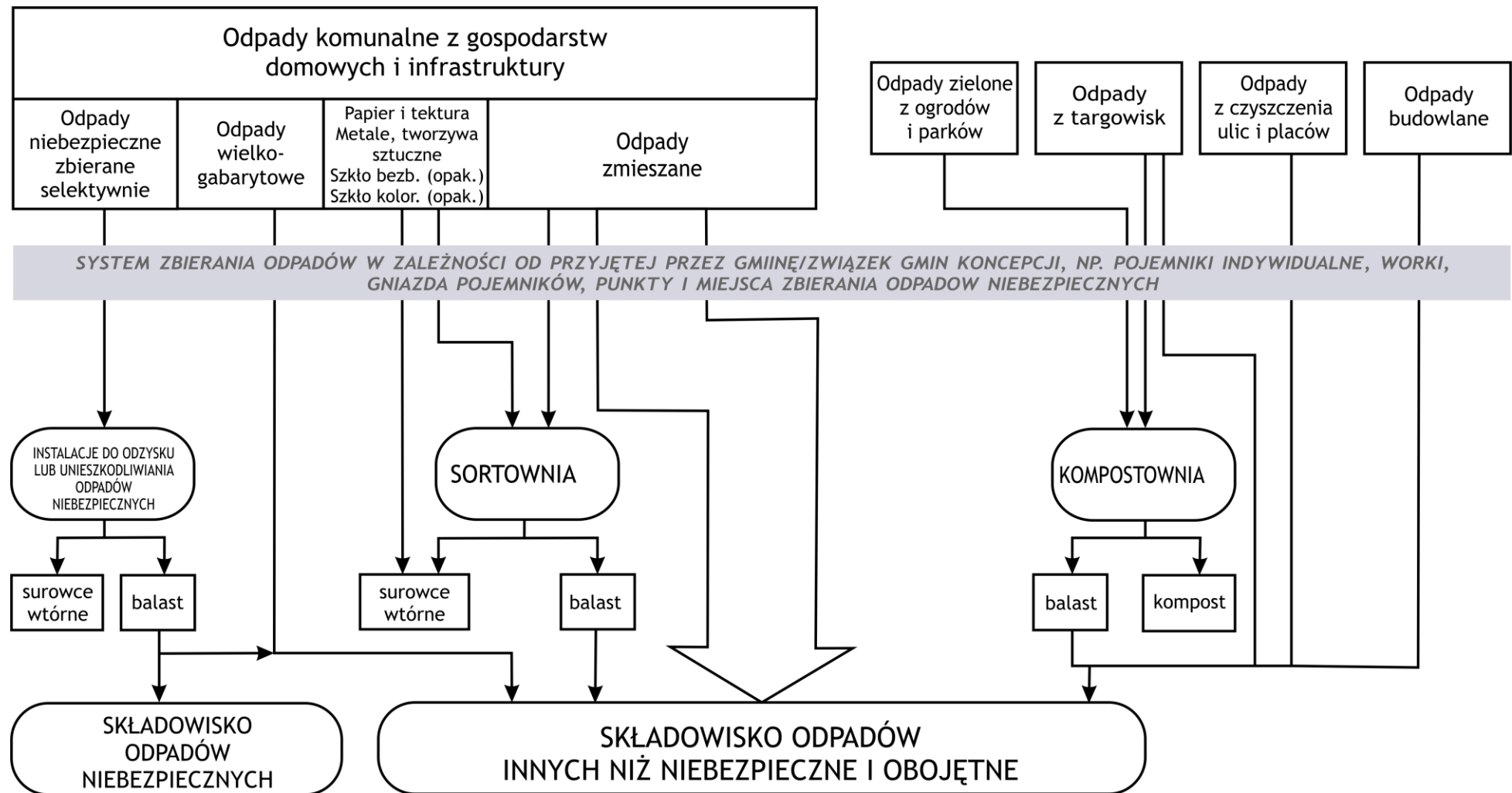
Łączna pojemność niewypełniona składowisk odpadów komunalnych wynosi około 4,7 mln m³. Największe składowiska zlokalizowane są w Krakowie (Barycz), Ujkowie Starym (gm. Bolesław, pow. olkuski), Tarnowie-Krzyżu, Nowym Sączu-Zabętczu i Balinie (gm. Chrzanów). Wykaz legalnych składowisk odpadów, na których deponowane są odpady komunalne został zamieszczony w Załączniku 1

Odpady komunalne wytworzone na terenie województwa małopolskiego deponowane były również na składowiskach znajdujących się poza jego terenem - w województwie śląskim (Knurów), podkarpackim (Kozodrza gm Ostrów) świętokrzyskim (Busko-Zdrój, Sędziszów, Staszów).

W 2009 r. na składowiskach w województwie małopolskim zdeponowano odpady pochodzących z województwa śląskiego (m.in. z Jaworzna, Pszczyzny, Czechowic, Wilamowic). Odpady te były przyjmowane głównie na składowiskach w Balinie (gm. Chrzanów), Brzeszczach i Kętach.

Na terenie województwa małopolskiego znajduje się 19 sortowni odpadów o łącznej mocy przerobowej około 311 tys. Mg/rok, w tym 5 sortowni odpadów zbieranych selektywnie (24 tys. Mg/rok) i 14 sortowni odpadów zmieszanych (288 tys. Mg/rok). Do instalacji o największych mocach przerobowych należą sortownie w Nowym Targu (60 tys. Mg/rok), Trzebini (45 tys. Mg/rok), Ujkowie Starym (gm. Bolesław) (40 tys. Mg/rok) Nowym Sączu i Tylmanowej (po 30 tys. Mg/rok), Krakowie (20 tys. Mg/rok).

Wykaz funkcjonujących w województwie sortowni odpadów zawiera Załącznik 2.

Rysunek 1: Aktualny system gospodarki odpadami w województwie małopolskim.

Najważniejsze problemy

- niska aktywność części gmin w działaniach związanych z tworzeniem jednostek organizacyjnych, które realizowałyby kompleksową gospodarkę odpadami komunalnymi,
- jedynie dla 51 gmin z terenu województwa małopolskiego zostały uchwalone aktualizacje gminnych planów gospodarki odpadami (stan na czerwiec 2011 r.)
- zbyt niski poziom selektywnego zbierania odpadów komunalnych (10%),
- niezadowolający procent właścicieli nieruchomości mających podpisane umowy na odbieranie odpadów komunalnych zmieszanych przez specjalistyczne firmy (78%),
- brak skutecznego systemu zbierania odpadów niebezpiecznych zawartych w odpadach komunalnych oraz odpadów wielkogabarytowych,
- brak wystarczającej liczby i przepustowości instalacji do odzysku i unieszkodliwiania poza składowaniem odpadów komunalnych (instalacji mechaniczno-biologicznego i termicznego przekształcania odpadów, zakładów demontażu odpadów wielkogabarytowych),
- zbyt duża liczba małych nieefektywnych składowisk odpadów komunalnych,
- brak systematycznych badań morfologii odpadów komunalnych,
- niedoskonały system ewidencji powstających odpadów i sposobów gospodarowania nimi,
- niezgodne z prawem pozbywanie się odpadów („dzikie wysypiska”, spalanie odpadów w gospodarstwach domowych),
- niedostateczny stan świadomości ekologicznej społeczeństwa.

1.2. ODPADY ULEGAJĄCE BIODEGRADACJI ZAWARTE W ODPADACH KOMUNALNYCH

Źródła i ilości powstających odpadów

Odpady ulegające biodegradacji to odpady ulegające rozkładowi tlenowemu lub beztlenowemu, przy udziale mikroorganizmów.

Do odpadów komunalnych ulegających biodegradacji zalicza się:

- papier i tekturę,
- odzież i tekstylia z materiałów naturalnych (50%),
- odpady z terenów zielonych,
- odpady kuchenne i ogrodowe,
- drewno (50%)
- odpady wielomateriałowe (40%),
- frakcję drobną <10 mm (30%)

W województwie małopolskim w 2009 r. wytworzono około 541,6 tys. Mg odpadów ulegających biodegradacji. Przyjmuje się, że w 1995 r. wytworzone zostało 325 464 Mg odpadów ulegających biodegradacji, z czego 76% w miastach a 24% na terenach wiejskich.

W składzie frakcyjnym odpadów ulegających biodegradacji największy udział stanowią odpady kuchenne (60%) oraz odpady papieru i tektury (21%).

Tabela 4: Rodzaje i szacunkowe ilości wytworzonych odpadów ulegających biodegradacji zawartych w odpadach komunalnych w 2009 r. [wg wskaźników z Kpgo 2014]

Lp.	Rodzaje odpadów	Szacunkowe ilości wytworzonych odpadów w 2009 r. [Mg/rok]
1.	Papier i tektura	114 176,2
2.	Odzież i tekstylia z materiałów naturalnych (50%)	13 234,5
3.	Odpady z terenów zielonych	42 346,4

4.	Odpady kuchenne i ogrodowe	326 330,2
5.	Drewno (50%)	2 111,4
6.	Odpady wielomateriałowe (40%)	13 876,8
7.	Fracja <10 mm (30%)	29 563,1
Łącznie odpady ulegające biodegradacji		541 635,1

Sposoby gospodarowania odpadami

Selektywne zbieranie odpadów ulegających biodegradacji dotyczy głównie odpadów zielonych z ogrodów i parków.

Duża część odpadów ulegających biodegradacji, zwłaszcza na obszarach o charakterze wiejskim, wykorzystywana jest przez mieszkańców na własne potrzeby: do kompostowania, skarmiania zwierząt oraz spalania w paleniskach domowych (papier i tektura).

Na terenie województwa małopolskiego znajduje się 11 kompostowni odpadów o łącznej zdolności przerobowej około 194,7 tys. Mg/rok. Do instalacji o największych mocach przerobowych dla odpadów zielonych należą kompostownie w Krakowie (10 tys. Mg/rok i 6 tys. Mg/rok), Tarnowie (6 tys. Mg) i Ujkwie Starym (5 tys. Mg). Wykaz funkcjonujących w województwie małopolskim kompostowni odpadów zawiera Załącznik 3.

Plan Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego 2010 przyjęty przez Sejmik Województwa Małopolskiego Uchwałą Nr XI/133/07 z dnia 24 września 2007 r. zakłada osiągnięcie do 2010 r. maksymalnie 75% wskaźnika masy odpadów ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r., co oznacza ograniczenie do maksymalnie 248 tys Mg masy składowanych odpadów ulegających biodegradacji.

Tabela 5 Plan depozytowy dla odpadów ulegających biodegradacji

Rok	Wytworzone odpady ulegające biodegradacji (z prognoz)	Limity odpadów dopuszczonych do składowania w stosunku do ilości odpadów wytworzonych w 1995 roku [%]	Ilość odpadów komunalnych ulegających biodegradacji konieczna do zagospodarowania w sposób inny niż składowanie [Mg/rok]	Dopuszczalna do składowania ilość odpadów komunalnych ulegających biodegradacji [Mg/rok]
2010	547 796,8	0,75	303 698,7	244 098,1
2013	566 798,7	0,50	404 066,7	162 732,1
2020	612 096,5	0,35	498 184,0	113 912,4

Wg prognozy w 2010 roku wytworzono około 547,8 tys. Mg odpadów ulegających biodegradacji z czego 34,6 tys Mg [wg US Kraków] zagospodarowano w inny sposób niż składowanie co stanowi jedynie 11% z 303,7 tys Mg odpadów ulegających biodegradacji które w roku 2010 powinny być zagospodarowane w sposób inny niż składowanie.

Najważniejsze problemy

- brak zorganizowanego systemu selektywnego zbierania odpadów ulegających biodegradacji,
- brak wystarczającej mocy przerobowej istniejących kompostowni dla strumienia odpadów ulegających biodegradacji, które powinny być poddane kompostowaniu,
- brak instalacji do mechaniczno-biologicznego i termicznego przekształcania odpadów zmieszanych w celu redukcji masy odpadów ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska.